

परिशिष्ट - अ

शिक्षक प्रश्नावली

विनंती पत्र

श्री. /श्रीमती. -----

महोदय / महोदया ,

शिवाजी विद्यापीठाच्या एम्.फिल. पदवीसाठी मी उत्तर सोलापूर तालुका साक्षरता अभियानात प्राथमिक शिक्षकांना येणा-या समस्या संबंधी संशोधन करित आहेत. यासाठी आपल्या मदतीची जखी आहे. सोबतची प्रश्नावली आपण भस्न दयावी ही विनंती. आपण दिलेल्या माहितीचा कोठेही वापर केला जाणार नाही याची खात्री देते. प्रश्नावली भस्न घेतलेली माहिती ही खाजगी स्वस्वात असेल आपणाकडून येणा-या माहितीचा अभ्यास करून संबंधीत विषयासंबंधी योजना आखणे शक्य होणार आहे. माझ्या या अभ्यास योजनेस आपले सहकार्य मिळेल अशी आशा आहे.

आपली विश्वासु,

(श्रीमती. हिप्परगे व्ही . के.)

प्राथमिक शिक्षक प्रश्नावली

संपूर्ण नांव :-

शाळेचे नांव :-

केंद्राचे नांव :-

एकूण सेवाकाल :-

राहण्याचे ठिकाण :-

=====

सूचना :- खालील पैकी योग्य पर्यायाच्या चौकटीत ✓ खूण करावी

१) प्रोट निरक्षरांच्या सर्वेक्षणात आपाण सहभागी होता काय ?

१. होय ( )   २. नाही ( )

२) हे सर्वेक्षण किती दिवसाची घेण्यात आले ?

१. दिवसाचे ( )   २. दिवसाचे ( )   ३. दिवसापेक्षा जास्त ( )

३) हे सर्वेक्षण कोणत्या पध्दतीने करण्यात आले ?

१. शाळेत बसून ( )   २. घरोघरी फिरून ( )

४) साक्षरता अभियानात सवेच्छेने भाग घेतले आहे. काय ?

१. होय ( )   २. नाही ( )

५) साक्षरता अभियानात आपली भूमिका कोणती आहे ?

१. स्वयंसेवक ( )   २. परीक्षक ( )

३. साधनव्यक्ती ( )   ४. तज्ञमार्गदर्शक ( )

६) साक्षरता अभियानातील वातावरण निर्मितीसाठी खालील पैकी कोणते उपक्रम राबविण्यात आले ?

१. घोषवाक्य लिहीणे ( )   २. पोस्टर्स बॅनर्स लावणे ( )

३. मेळावे ( )   ४. कलाजतथा कार्यक्रम ( )

७) साक्षरता अभियानाच्या वातावरणनिर्मितीमध्ये आपला सहभाग कोणत्या उपक्रमात होता ?

१) प्राधान्यक्रम लिहा

१. पोस्टर्स बॅनर्स लावणे ( ) २. कलाजतथा मध्ये ( )

३. मेळाव्यामध्ये ( )

८) मेळाव्यास योग्य प्रतिसाद मिळाला असे वाटते का ?

१. होय ( ) २. नाही ( )

९) मेळाव्याचा काही फायदा झाला असे आपणास वाटते का?

१. होय ( ) २. नाही ( )

१०) कलाजतथा कार्यक्रमाचा निरक्षरांवर कोणता परिणाम झाला ?

१. केवळ मनोरंजन ( ) २. शिक्षणाचे महत्व पटले ( )

३. जाणीव जागृत झाली ( )

११) मेळावे, कलाजतथा कार्यक्रम यामुळे शालेय कामकाजावर कोणता परिणाम झाला असे आपणास वाटते ?

१. शालेय कामाकडे दुर्लक्ष ( ) २. वर्गाकडे दुर्लक्ष ( )

३. काहीही नाही ( )

१२) वातावरणनिर्मितीचा शाळेस कोणता फायदा झाला असे आपणास वाटते ?

१. पट /उपस्थिती वाढली ( ) २. गळती कमी झाली ( )

३. काहीही नाही ( )

१३) साक्षरता अभियान समितीकडून शैक्षणिक साहित्य उपलब्ध झाले का ?

(खडू , फळा , पेन्सिल , हजेरी , पुस्तके)

१. होय ( ) २. नाही ( )

१४) शैक्षणिक साहित्य किती प्रमाणात उपलब्ध झाले?

१. मुबलक ( ) २. पुरेसे ( ) ३. अपुरे ( )

१५) आपल्याकडे किती प्रौढ वर्गाचे नियंत्रण दिले आहे ?

१. एक ( ) २. दोन ( ) ३. तीन ( ) ४. तीन पेक्षा जास्त ( )

१६) आपल्याकडे दिलेले प्रौढ वर्ग कोठे भरतात ?

१. शाळा ( ) २. घर ( ) ३. समाजमंदिर ( ) ४. पार ( )

१७) साक्षरता वर्गासाठी खालील पैकी कोणत्या सुविधा पुरेशा प्रमाणात मिळाल्या ?

१. जागा ( ) २. वीजपुरवठा ( ) ३. पाणीपुरवठा ( ) ४. काहीहीनाही ( )

१८) नसल्यास त्या अडचणी कशा सोडवल्या

१. सरपंचाकडून ( ) २. प्रतिष्ठीत मंडळीकडून ( ) ३. शाळेकडून ( )

१९) प्रौढ वर्गाची वेळ कोणती आहे.

१. सकाळ ( ) २. दूपार ( ) ३. संध्याकाळ ( ) ४. अनिश्चित

२०) प्रौढ वर्गांना आठवड्यातून किती भेटी देता ?

१. एकदा ( ) २. दोनदा ( ) ३. तीनदा ( ) ४. जमेल तेव्हा ( )

२१) प्रौढ वर्गांना शालेय व्यतिरीक्त वेळ दिला जातो का ?

१. होय ( ) २. नाही ( )

२२) त्यामुळे कोणत्या अडचणी येतात ते प्राधान्यक्रमाने लिहा.

(प्राधान्यक्रम चोकटीत लिहा)

१. घरगुती कामाला वेळ मिळत नाही ( )

२. अध्यापनाची तयारी करता येत नाही ( )

३. विद्यार्थ्यांसाठी जादा वेळ देता येत नाही ( )

४. रात्री उशिरापर्यंत बाहेर राहता येत नाही ( )

२४) “ होय ” असे उत्तर असल्यास प्रतिकूल कोणता परिणाम झाला असे आपणास वाटते.

१. विद्यार्थ्यांची अनियमित उपस्थिती ( )

२. वर्गाकडे दुर्लक्ष झाले ( )

३. अभ्यासक्रम अपूर्ण राहिला ( )

२५) त्यासाठी कोणती उपाययोजना केली ?

- १) जादा तास घेतले.
- २) सहकारी शिक्षकावर जबाबदारी सोपविली .
- ३) ज्यादा स्वाध्याय दिले.

२६) प्रौढ वर्ग भेटीत कोणत्या बाबी पाहता ?

- १) निरक्षरांची उपस्थिती .
- २) नव साक्षरांचे वाचन, लेखन , अंक ज्ञान .
- ३) नवसाक्षरांचे सामान्यज्ञान .
- ४) नवसाक्षरांच्या अडचणी .

२७) स्वयंसेवकासाठी प्रशिक्षणात आपला सहभाग कोणता होता ?

- १) तज्ञ मार्गदर्शक
- २) साधन व्यक्ती
- ३) मास्टर ट्रेनर

२८) प्रशिक्षणासाठी निवास व भोजनाची व्यवस्था होती काय ?

- १) होय
- २) नाही
- २) साक्षरता वर्गास प्रौढ नियमित उपस्थिती राहतात काय ?
- १) होय
- २) नाही

३०) खालील पैकी कोणकोणत्या कारणाने निरक्षर या वर्गांना उपस्थित राहत नाही ?

१) (प्राधान्य क्रम लिहा)

- १) रोजगारी
- २) उसतोडी
- ३) गोषा पध्दत
- ४) शिक्षणाबद्दल उदासिनता

३१) प्रौढ वर्गात येण्यासाठी आपण कोणकोणते प्रयत्न केले ?

- १) निरक्षरांच्या घरीजाउन वर्गास येण्यास उदयुक्त केले
- २) प्रकृतिष्ठीत गावक-यांचे सहकार्य घेतले
- ३) शिक्षणाचे महत्त्व पटवून दिले

३२) निरक्षरांना वर्गात आणण्यासाठी परिसरातील गावक-यांचे (सरपंचाचे) सहकार्य मिळाले काय

१) होय २) नाही

३३) साक्षरता अभियानात ग्रामसेवक व तलाठी यांचे सहकार्य मिळाले काय

१) होय २) नाही

'होय' आसल्यास कोणत्या प्रकारचे सहकार्य मिळाले ?

१) मेळाव्यामध्ये मार्गदर्शन

२) निरक्षरांच्या अडचणी सोडविणे

३) शिक्षण महत्व पटवून देणे

३४) प्रोढ वर्गास वेळ देताना कोटुंबिक कामात कोणकोणत्या अडचणी आल्या

१) घरातील कामाकडे दुर्लक्ष

२) मुलां? या संगोपनाकडे दुर्लक्ष

३) घरगुती समारंभ लांबणीवर

३५) त्या अडचणी सोडविण्यासाठी कुंटूंबातील लोकांनी सहकार्य केले काय

१) होय २) नाही

३६) एक महिला शिक्षिका म्हणून आपणारा कोणकोणत्या अडचणी आल्या

१) घरातून पूर्ण स्वातंत्र्य नसते

२) ग्रामीण भागात संध्याकाळी सोबतीची आवश्यकता वाटते

३) व्यसनी लोकांची भिती वाटते

३७) त्या अडचणी सोडविताना गावक-यांचे सहकार्य मिळाले काय

१) होय २) नाही

३८) स्त्रियांच्या शिक्षणाबद्दल आपले स्वतःचे मत काय आहे

१) स्त्रियांनी १० वी पर्यंत शिकावे

२) स्त्रियांनी चूल व मूल एवढेच पहावे

३) स्त्रियांनी शिकून आपल्या पायावर उभे रहावे

३९) स्त्री शिक्षणाकडे पाहण्याचा लोकांचा दृष्टीकोण बदलला आहे असे आपणांवाटते काय ?

१) होय २) नाही

४०) साक्षरता अभियानाचे काम करीत असताना तुम्हास वैयक्तिक आर्थिक झळ सोसावी लागली काय ?

१) होय २) नाही

‘होय’असे उत्तर असल्यास कोणत्या प्रकारची झळ सोसावी लागली ?

१) सहकार्यांच्या चहापानासाठी

२) वैयक्तिक पृवासासाठी

३) मेळाव्यांच्या कार्यक्रमासाठी

४) कलाजत्था कार्यक्रमासाठी

४१) अपेक्षित अध्यापन पध्दती बाबत आपले स्वतःचे मत काय ?

१) वाक्य पध्दती योग्य

२) मूळाक्षर पध्दती योग्य

४२) प्रोढांच्या पुस्तिकेतील पाठयाश प्रोढांना उपयुक्त आहे का ?

१) होय २) नाही

४३) विषयास अनुसरून सामान्यज्ञान दिले जाते काय ?

१) होय २) नाही

‘होय’असे उत्तर असल्यास कोणते सामान्यज्ञान दिले जाते (प्राधान्य लिहा)

१) आरोग्य विषयी

२) स्वच्छेते विषयी

३) मुलांचे संगोपन

४) पोस्टाचे व्यवहार

५) बँकचे व्यवहार

४४) उपलब्ध साहित्याचा योग्य वापर व हाताळणी झाली आहे का

१) होय २) नाही

४५) प्रोढांना शिकविण्याची पध्दत व ाळेतील मुलांना शिकविण्याची पध्दत यात कोणता फरक जाणवला ?

- १) मुले चटकन ग्रहण करतात
- २) प्रोढांची ग्रहण क्षमता सावकाश असते
- ३) मुलांची स्मरणशक्ती तीव्र असते
- ४) प्रोढ दुस-या दिवशी लगेच विसरतात

४६) दिलेल्या साहित्या व्यतिरीक्त इतर कोणत्या साहित्याची आवश्यकता आहे ?

- १) चित्रपटटया
- २) अवांतर वाचनाची पुस्तके
- ३) चित्रफिती
- ४) ध्वनिफिती

४७) प्रोढ वर्गासाठी शासकीय पातळीवरील लोकांचे सहकार्य मिळाले काय

- १) होय
- २) नाही

४८) होय असे उत्तर असल्यास कोणत्या प्रकारचे सहकार्य मिळाले

- १) मेळाव्यामध्ये मार्गदर्शन
- २) प्रोढ वर्गांना भेटी
- ३) प्रोढ वर्गाच्या अडचणी दूर करणे
- ४) सभा संमेलने घेणे

४९) प्रोढ वर्गासाठी स्वयंसेवी संस्थांचे सहकार्य मिळाले काय

- १) होय
- २) नाही

५०) भजनी मंडळ/महिला मंडळ/ युवक मंडळ यांच्या कडून कोणत्या प्रकारचे सहकार्य मिळाले

- १) प्रोढांना वर्गात येण्यास प्रेरणा देणे
- २) स्वतः प्रोढ वर्ग चालविणे
- ३) निरक्षर प्रोढांच्या अडचणी सोडविणे
- ४) कलाजतथा मध्ये सहभाग

५०) प्रोढ सवर्गास दिलेल्या वेळेमुळे आपल्या शालेय कामकाजावर प्रतिकूल परिणाम झाला आहे असे आपणास वाटते काय?

- १) होय
- २) नाही

५१) साक्षरता अभियान समितीने ठरवून दिलेल्या वेळेस आपले शिक्षण भाग १, २, ३ पुस्तके पूर्ण झाली आहेत काय ?

१) होय   २) नाही

५२) नवसाक्षरांना कोणते निकष लावले ?

१) केवळ सही करावयाला येणे .

२) लेखान, वाचन, अंकज्ञान येणे .

५३) साक्षरता अभियान कितपत यशस्वी होईल असे आपणास वाटते ?

१) आल्प प्रमाणात .

२) ब-याच प्रमाणात .

३) मोठ्या प्रमाणात .

४) काहीच नाही .

५४) साक्षरता अभियानाचे कोणते उद्देश सफल झाले आहेत असे आपणास वाटते काय ?

१) अक्षरज्ञान व अंकज्ञान या क्षेत्रात स्वावलंबी होणे .

२) परिस्थिती सुधारण्याकरिता क्रियाशील कृतीशील बनविणे .

३) आर्थिक स्थिती सुधारणेस्तव साधन संपादन करण्याची क्षमता निर्माण करणे .

४) पर्यावरण राष्ट्रीय एकात्मता, संरक्षण स्त्री पुरुष समानता छोटे कुटुंब धार्मिक समभाव या सारखी जीवन मूल्य आत्मसात करणे .

५५) साक्षरता अभियानाची परिणामकरकता वाढविण्या सारठीसाठी कोणत्या उपाय योजना सुचवाल?

१) सुशिक्षित स्त्रवेकारांचा सहभाग

२) १२वी या विद्यार्थ्यांना किमान दोन वर्ग घेणे सक्तीचे केले जावे .

३) निरक्षरांना उपस्थिती भत्ता देणे .

४) शिक्षका शिवाय इतरांनाही हे साक्षरता अभियानाचे काम दिले जावे .

५) ग्रामसेवक, तलाठी, यांचे सहकार्य .

६) पदाधिका- यांचे सहकार्य .

परिशिष्ट 'ब'

साक्षरता अभियानात कार्यरत असणा—या प्राथमिक शाळा उत्तर सालापूर साक्षरता अभियानात होणा—या शाळांची यादी.

अ.क्र.	शाळेचे नाव	दिलेल्या प्रश्नावली	प्राप्त झालेल्या प्रश्नावली.
1.	जि.प. प्रा.शाळा ति—हे	07	06
2.	जि.प. प्रा.शाळा हिरज	02	02
3.	जि.प. प्रा. शाळा आनंदनगर	02	02
4.	जि.प.प्रा.शाळा कोयनानगर	04	00
5.	जि.प. प्रा.शाळा देगांव जुर्दू	03	02
6.	जि.प. प्रा.शाळा गणेशनगर	01	01
7.	जि.प. प्रा.शाळा एस.आर.पी.कॅम्प	03	03
8.	जि.प. प्रा. शाळा नान्नज	08	08
9.	जि.प.प्रा.शाळा तिलाठी	04	00
10.	जि.प. प्रा.शाळा कारंबा	08	08
11.	जि.प. प्रा.शाळा काकानगर	04	04
12.	जि.प.प्रा.शाळा वडाळा	05	04
13.	जि.प. प्रा. शाळा रानमसले	05	00
14.	जि.प.प्रा.शाळा कारंबा जुर्दू	02	00
15.	जि.प. प्रा.शाळा बागवाननगर	01	01

अ.क.	शाळेचे नाव	दिलेल्या प्रश्नावली	प्राप्त झालेल्या प्रश्नावली.
16.	जि.प. प्रा.शाळा दद्विटणे	07	06
17.	जि.प.प्रा.शाळा शेळगी	13	10
18.	जि.प. प्रा. शाळा तळे हिप्परगे	04	00
19.	जि.प.प्रा.शाळा वाणेगांव	05	05
20.	जि.प. प्रा.शाळा मारडी मराठी	08	07
21.	जि.प. प्रा.शाळा होनसळ	03	00
22.	जि.प.प्रा.शाळा सोरेगांव	11	11
23.	जि.प. प्रा. शाळा हगलूर	08	07
24.	जि.प.प्रा.शाळा संगमेश्वर नगर	02	00
25.	जि.प. प्रा.शाळा दारफळ गावडी	07	00
26.	जि.प. प्रा.शाळा मजरेवाडी	07	00
27.	जि.प.प्रा.शाळा लोकमान्यनगर	07	00
28.	जि.प. प्रा. शाळा डोणगाव	03	02
29.	जि.प.प्रा.शाळा सलगरवाडी मराठी	04	02
30.	जि.प. प्रा.शाळा सलगरवाडी जुर्दू	06	06
31.	जि.प. प्रा.शाळा बाले	06	00
32.	जि.प.प्रा.शाळा कवते	02	00
33.	जि.प. प्रा. शाळा सेटलमेंट	01	01
34.	जि.प.प्रा.शाळा श्रमजिवीनगर	13	01
35.	जि.प. प्रा.शाळा नेहरूनगर	06	05
		172	105

परिशिष्ट क

मुलाखत प्रश्नावली

१. उत्तर सोलापूर साक्षरता अभियानात आपण कोणत्या स्वरूपांचे काम केले आहे ?
(पूर्ण वेळ कार्यकर्ता /तज्ञ मार्गदर्शक).
२. उत्तर सोलापूर अभियानात आपण स्वेच्छेने काम करीत आहात का?
३. निरक्षरांच्या सर्व्हेक्षणासाठी किती कालावधी देण्यात आला होता?
४. साक्षरता अभियानाच्या वातावरण निर्मितीमध्ये कोणकोणते उपक्रम घेण्यात आले ?
५. साक्षरता अभियानाच्या वातावरण निर्मितीचा शाळांना कोणता फायदा झाला?
६. साक्षरता अभियान समितीकडून साहित्य वितरण सर्वत्र व वेळेवर करण्यात आले काय?
७. प्रत्येक साक्षरतेचे वर्ग चालू झाल्यानंतर आपणास दिसून आलेल्या गैरसोयीचे निराकरण करण्याचा प्रयत्न केला का ?
८. साक्षरता वर्गाच्या अडचणी सोडविण्यासाठी गावातील प्रतिष्ठित मंडळीचे सहकार्य मिळाले काय ?
९. साक्षरता अभियानाची जबाबदारी प्रामुख्याने प्राथमिक शिक्षकावर टाकलेली आहे की योग्य आहे काय ?
१०. प्रौढ वर्ग भेटीत कोणकोणत्या बाबी पाहिल्या जातात?
११. प्रौढांच्या पुस्तिकेतील पाठयांश प्रौढांसाठी योग्य आहे असे आपणास वाटते का ?.
१२. साक्षरता अभियानात स्वयंसेवी संस्थांचे सहाकार्य मिळाले काय?
१३. नवसाक्षरासाठी साक्षरोत्तर कार्यक्रम निरंतर असणे आवश्यक आहे असे आपणास वाटते का ?

परिशिष्ट ड

मुलाखातीसाठी निवडलेल्या प्रतिसादकांची यादी

अ.क्र.	प्रतिसादकाचे नाव	शाळेचे नाव
१.	श्रीमती. सुजाता बुगड	गटशिक्षणाधिकारी उत्तर सोलापूर.
२.	श्रीमती. कानडे	शिक्षणविस्तार अधिकारी ता. उत्तर सोलापूर
३.	श्रीमती. कमळे	शिक्षणविस्तार अधिकारी ता. उत्तर सोलापूर
४.	श्री. जीवक सुरवसे	पर्यवेक्षक ता. उत्तर सोलापूर
५.	श्री. स्वामी	जि.प.प्रा.शाळा डोणगाव
६.	श्री यादव	जि.प.प्रा.शाळा देगाव
७.	श्री व्हरडे	जि.प.प्रा.शाळा कुमठे
८.	श्री राजेंद्र भार्कट्टी	जि.प.प्रा.शाळा मार्डी
९.	श्री वाघमोडे	जि.प.प्रा.शाळा शेळगी
१०.	श्री रवि साठे	जि.प.प्रा.शाळा कळमण
११.	श्री खांडेकर	जि.प.प्रा.शाळा बाळे
१२.	श्री ना.म. साठे	जि.प.प्रा.शाळा नाझज

परिशिष्ट ३

वर्गनिरीक्षण नोंद

उत्तर सोलापूर तालुक्यामध्ये एकूण आठ केंद्र असून हद्द वाढ (शहरी) भागात चार व ग्रामीण भागात चार केंद्रे आहेत. संशोधिकेने संशोधनासाठी हद्द वाढ (शहरी) भागातील दहा व ग्रामीण भागातील दहा असे असून आठ केंद्रातील वीस वर्गांचे निरीक्षण केले आहे.

१. साक्षरता वर्गांचे ठिकाणी सर्व सोयी- सुविधा उपलब्ध आहेत का ?
२. निरक्षरांची वर्गातील उपस्थितीची स्थिती.
३. निरक्षरांची उपस्थिती पत्रके नियमित भरली जातात का?
४. साक्षरता साहित्य सर्वांकडे उपलब्ध आहेत का ?
५. स्वयंसेवकाचे प्रशिक्षण झालेले आहे का ?
६. शैक्षणिक साहित्याचा वापर होतो किंवा नाही?
७. निरक्षरांचे थोडक्यात मूल्यमापन.